

Ur Mellanrummet nr 6 (2002)
Psykotering med barn 2,
s. 33-46

Anita Dahlgren
Stockholm

Psykotering i snigelfart

Sedan några år tillbaka bedrivs psykoanalys vid Ericastiftelsen med ett fåtal barn. Anita Dahlgren, legitimerad psykolog, legitimerad psykoterapeut och psykoanalytiker, presenterar i artikeln en analystimme med en liten pojke. Referatet från denna timme redovisas i sin helhet. Därefter får vi följa en diskussion mellan Anita Dahlgren, Britta Blomberg och Gerd Ganse som också är verksamma som psykologer och psykoterapeuter vid Ericastiftelsen.

Behandlingsuppläggning

Eric började på Ericastiftelsens specialförskola Trasten och i psykoanalys då han var drygt sex år gammal. Enligt utredning är han ett barn med autismspektrumstörning. När barn med denna typ av problematik erbjuds behandling vid Ericastiftelsen ingår alltid ett nära samarbete med dagbehandlingsavdelningen (eller annan pedagogisk verksamhet som barnet är knutet till) eftersom dessa barns svårigheter visar sig både på en kognitiv och en interpersonell nivå. Vid Ericastiftelsen sker alltid behandlingen av barnen som går på Trasten i ett nära och regelbundet samarbete mellan barnens föräldrar, barnterapeuten och den behandlare som

föräldrarna har kontakt med. Timmen som presenteras äger rum när Eric har gått i analys fyra gånger per vecka under sju månader hos Anita.

I början av behandlingen var Eric upptagen av att konstruera "experiment" av tillsynes ganska avancerat slag. Senare har Eric ägnat sig engagerat åt sand, vatten och plastmuggar på ett mycket grundläggande sätt. Han har arbetat mycket med begrepp som "om det håller" och "om saker bevaras". På senare tid har han börjat sortera vad som är skräp, vad som inte är det. Han har talat mycket om ledrådar och uttrycker sig ofta förvirrat, något som han också kommenterat med: "blev du förvirrad"? Han har gjort "klister". Hans katastrof-känslor är lättväckta, även om han inte visar direkt

rädsla i rummet. Anita har använt sig av olika tolkningsnivåer, men hela tiden med utgångspunkten *vad kan man hjälpa Eric med att bygga upp.*

Ett referat av en analystimme

Jag möter Eric som vanligt halvvägs ner i trap-porna. Han ser glad ut och säger: "Jag har snigel." Han vill visa och jag säger att vi tittar på den när vi kommer upp i rummet. När vi kommit upp håller han fram en skokartong med små hål i locket. "Prickar på sitt hus... så den kan andas". Han öppnar locket och visar. Jag fortsätter att titta.

"Stirra inte på honom. Då blir han rädd" säger Eric och går till lådan med våt sand. Han tar på vägen dit också en burk med vatten från målar-klaffen. "Titta när jag håller. Vi ska bygga något. Jag ska bygga gegga, förstörd av sig själv." Han formar sanden, som rasar.

"Titta" (till snigeln). "Mår du bra?"

Om sanden säger Eric: "Sönder. Ingen som bor här längre."

Jag konstaterar att det kan kännas så, nu när det är lov och vi inte ska ses på flera dagar.

"Snigel, här är ditt lilla sovrum" (om locket på kartongen). "Jag bygga hans hem."

(Kartongen, som han har haft med sig hemifrån, innehåller en tom toalettpappersrulle, två batterier, ett par sidor från en varukatalog, en grön blank anteckningsbok, några snören, lite gräs och blad.)

"Titta vad han gör. Han går långsamt. Försiktigt. Oj, han gjorde illa sitt öga." (mot bladen, han flyttar snigeln sätter den sedan mot ett av batterierna.) "Se om han kan klättra upp."

"Älskar du sniglar eller? Hoppsniglar eller gåsniglar...?"

Eric sätter ihop batterierna "laddar upp. Jag räddar dig. Här är din tv." Han sätter batteriet framför. "Klättrar du?" (lägger snigeln mot batteriet). "Är farligt. Titta på tv-program. Kom igen. Åt nu. Läger jag dig i boet. Jag sätter på tv-program. Titti, titti."

Jag kommenterar under tiden vad Eric gör och hans "omsorger" om snigeln, som mer verkar vara en upptagenhet av snigeln än egentliga omsorger. Eric går till sandlådan igen och tittar på mig. "Vad har hänt med ditt hår?" Jag visar att jag har satt upp håret i nacken. Eric bankar och ristar i

sandlådan. "Det här är snigeln hem. Det här var dörren."

Jag undrar om Eric kan känna så för det här rummet.

"Efter kraschade det." Han säger något om "bombade."

Jag känner mig osäker på om kraschandet är en direkt kommentar till det jag just sagt eller om det mer handlar om det förestående lovet. Jag väljer att säga något om att det kraschar, när jag tar ledigt och inte finns till för honom.

Han tar ett par gummisnoddar från mitt skrivbord. "Det här, spindeln får titta." Han undrar över vattenglasets som står på skrivbordet. "Här gammalt vatten. Saft?"

Jag säger att han undrar över vad jag har.

Eric doppar ett finger i vattnet, luktar. "Luktar som vatten."

Han bär med snigellådan in i en skrub, som finns bakom en dörr i mitt rum. Han tänder lampan och riktar den som en sol mot snigeln. Han släcker lampan och lägger en filt över huvudet på mig och hänger sig om min hals, något som han också har gjort vid några tidigare tillfällen.

Han släcker och tänder några gånger. "Du gjorde så här." Han ler ett stelt leende. Jag tror det kan stämma, eftersom jag blir lite orolig för snigeln i mörkret.

"Var här i ditt hem. Vara den sötaste jag någonsin sett... Jag tror du behöver luft mera." Han gör flera hål i locket med en sax. "Vet du vad den älskar? Den älskar skalmorot... o, förlåt spin... Ett stort hål, så den kan andas mera. "Älskar du sniglar?"

Jag säger att Eric kanske undrar om jag älskar honom. Han ser generad och belåten ut, duttar runt lite i rummet och säger: "Jag gjorde fel när du pratade. Jag tittade på dig."

Jag undrar om jag gjorde honom lite generad.

"Inte generad." "Hur mycket väger jag?" Han tar en bit snöre från sin låda och mäter längs sitt ansikte. "Mitt huvud väger..." "Ditt?" han mäter mitt ansikte: "Oj, vad jättestort."

Jag talar om att han jämför sig och mig.

Han går fram till almanackan talar om "veckor".

Jag visar på resten av terminen (efter det korta lov vi står inför) och att vi ses igen i höst.

Eric "råkar" göra ett streck på min kind, säger snabbt "Förlåt... man kan sudda. Jag har lärt mig." Han stryker försiktigt över min kind. Först

med fingret, sedan med ett kautschuk, talar om att han vet att det inte gör ont.

Jag säger att han gör bra igen.

Han går till den hopdragna snigeln och petar på den. Skriver sitt namn på kautschuken. Gör nya lufthål. ”Måste gå försiktigt i trappan, så inte han gör sig illa. När ska vi gå ner?”

Jag svarar att det är om tre minuter.

”Han sover på sin almanacka” (den gröna anteckningsboken), petar på snigeln. Jag säger att det är dags att gå ner.

Vi går som vanligt ner för trapporna tillsammans. Eric går försiktigt.

Diskussion av analystimmen

En sensommardag, innan det vardagliga arbetet kommit igång, träffades Anita Dahlgren, Gerd Ganse och Britta Blomberg för att associera runt den timme som Anita givit oss att läsa i förväg. Varken Gerd eller Britta kände till arbetet med pojken och hans familj, varför diskussionen kom att fokusera på terapeutisk teknik. Vi har också medvetet avstått från att delge Mellanrummets läsare anamnestiska data, bland annat av sekretessskäl. Men framför allt har vårt syfte här varit att öppna upp en dialog som kan illustrerar vad som rör sig i terapeuters känslor och tankar. Vad man sedan väljer att vidarebefordra till patienten är en annan fråga. Allt ska inte lämnas tillbaks, somt ska härbärgeras, annat får bida sin tid tills ”timingen” blir lämplig.

Något levande

Vi börjar vår diskussion med Erics uttalande ”Jag har snigel”. Han är social i sitt förhållningssätt och vill visa vad han har med sig. Anita framhåller att denna timme kännetecknas av något levande. I början av analysen kunde han ta med konstruktioner som han gjort. Det var kartonger, toapappersrullar, tejpullar och liknande som han klistrat ihop och gjorde egna ”experiment” med. Sysslandet med det han kallade experiment saknade innehåll och det fanns inget av inre skeenden utan endast ytkonstruktioner. Det var då inte i syfte att visa upp eller dela det han kom med. Han lagade sina trasiga grejer med den tejp som han fann i rummet.

Den här timmen som vi får följa är annorlunda än de tidigare genom att han redan inledningsvis vill visa upp sin snigel för Anita.

Vi pratar om skillnaden mellan att ”titta på när jag håller på med något” och ”titta på mig”. Eric behöver ha ett skydd i kontakten med Anita (jämför med filten längre fram under timmen). Om det blir för stor närhet i relationen blir han rädd och har svårt att hantera situationen (något han också kommenterar om snigeln). För många barn är den direkta ”jag” och ”du” kontakten alldeles för svår. Däremot blir man som terapeut ofta inbjuden att vara med som betraktare i en triangel barn-material-terapeut. Att komma för nära en annan människa är inte förknippat med lite oro eller genans, utan ”klasch, bomb”, förgörande och förintelse. Det andra barn uppfattar som stödjande och vänligt och en relation mellan ett ”jag” och ett ”du” blir för barn som Eric något skrämmande. Anita berättar också att hon många timmar innan denna, funnits bredvid Eric, följt hans aktiviteter, klätt vad som skett i ord och funnits till hands. Håller hans grejer, vad går sönder, går det att laga, hur lagar man, håller det till nästa gång? Allt detta var under lång tid återkommande teman. När Eric till denna timme kom med något så levande som en riktig snigel, så funderade Anita om att det nu kanske kunde vara dags att föra in den levande relationen mellan barnet och terapeuten.

Titta, öga och TV

Vi blev alla upptagna av denna pojkes återkommande teman kring ögon, att titta och att inte få titta. Vad betyder ögon för Eric? Andra barn kan ha teman kring sin hud, att inte kunna andas (något som ju också kommer igen i Erics arbete med snigeln) eller andra delar av kroppen. Kan man se Erics många uttalande om ögon som något unikt för just honom? Är ögon något som han – kanske som delobjekt – förnimmer i kontakter med andra? Blir ögon en representation av det ”svarta hål”, den namnlösa fasa som barn med autism så ofta tycks uppleva? Vad gör man när man tittar på honom och vad har han för upplevelse av egen kraft när han tittar på andra? Vi diskuterar hans uttalande ”förstörd av sig själv” i samband med detta. Att ”bygga och gegga” är det förknippat med en upplevelse av att förstöra? Vi har många frågor

som leder till tankar om en mycket primär ångest av förstörande och förstörelse. Eric visar alltså inte att faror kommer utifrån. De flesta barn som kommer till psykoterapeutisk behandling har en viss förmåga att gestalta att farorna finns i omvärlden och dessa måste man skydda sig mot eller förgöra. För barn som Eric, har denna ”högre” form av ångest ännu inte utvecklats, utan de lever ofta i ett tillstånd av att det som finns på insidan kan påverka andra liksom att det som finns i andra kan ”välla in i” barnet.

Anita berättar att Eric tidigare har pratat mycket om elektricitet i ledstången (i trapphuset), hus som rasar, vulkaner och liknande. Men när han pratade om detta skedde det ofta utan någon synbar ångest, ofta med ett glatt leende. Skillnaden mellan innehållet i det han berättade och de känslor han förmedlade var stor.

Gerd och Britta associerar angående Erics upptagenhet av ögon till späda barn som ännu inte kan möta andras ögon under någon längre tid – blicken dras bort. Man kan också hos späda barn se hur de försöker hålla ihop sig genom att fokusera på något. Vanligen blir det något ljust som ett fönster, en lampa. Det är ju välkänt att späda barn inte ska lämnas i en vagn i solsken då de inte stänger ögonlocken utan tvärtom riskerar att ”hålla fast i” det starka ljusskenet.

Våra tankar går till barn med deprimerade mödrar där ögonkontakten kanske finns, men där modern inte orkar möta barnets levande blick. Kan Eric ha erfarenheter av att hans eller andras ögon inte bidragit till ett intresserat och positivt stimulerande och utvecklande samspel? Ögonkontakten har kanske funnits, men hur har ”livet”, referenspunkten och genvägen i ögonsamspelen gestaltat sig? Hur hanterar ett spädbarn i så fall sina egna impulser? Hur blir de meningsbärande och kläs i ord som gör att inre tillstånd och känslor kan delas?

Gerd lyfter också fram sekvensen när Eric lägger en filt över Anitas huvud. Det verkar vara svårt för honom att möta den värme som hon ger. Gerd associerar till en liten adopterad pojke hon arbetat med som tecknade en figur som steg upp ur underjorden. Men för att klara mötet med livet ovanför ritade han dit ett par solglasögon på figuren. Solen, lampan som släcks och tänds, batterierna som laddas upp kan det på något vis stå för en begynnande känsla av att han kan ladda upp? Kanske måste ett

barn med Erics svårigheter först kognitivt upptäcka (med objektets idoga hjälp) hur det går till att reparera, att bestå, att ladda upp. Först därefter kan det bli möjligt att ta emot en ”uppladdning”, värme från en annan människa. Anita bekräftar att i början var Eric oerhört rädd för elektricitet. Vid ett tillfälle fanns det också en trasig (urkopplad) sladd i rummet som han uppfattade som livsfarlig. Har kraft nu kunnat bli livgivande och inte bara livsfarlig? Vi slås alla tre av den mycket tidiga sammanblandningen mellan liv och död som barn som Eric ofta visar oss terapeuter.

En hållbar relation

Vi funderar om man kan se Erics beskrivning av snigelns hem, som han nu själv bygger, som något som har en motsvarighet i relationen till terapin och Trasten. Kontakten har nu pågått så länge att den är ”hållbar”. Anita och han har sett samma saker, lagat och konstaterat att de finns kvar mellan terapitimmar.

I denna hållbara relation finns också ett stråk av sadism när Eric sätter saxen i lådans lock (den levande snigeln ligger därunder). Parallellt med detta omvårdande (han säger att han måste gå försiktigt nedför trappen med kartongen) så kan han också visa upp sina mer aggressiva sidor utan att Anita försvinner, blir arg eller vänder sig från honom. Han återkommer vid flera tillfällen till att kraft (gegga, bygga, göra fel) är nära länkad till en aggressivitet som gör att han direkt avbryter den aktivitet han påbörjat. Han vill ha Anitas hjälp allt oftare, inte bara genom att hon ska titta på det han gör, utan också direkt bistå honom. Några timmar senare ber han henne också att ta hand om snigeln under natten och ge den nytt gräs för den ”utvecklar sig”. Vi fascineras över det enorma ansvar man kan få som terapeut att ta hand om barnens produkter som bara inte får förkomma, förstöras eller, som risken i detta fall, att dö under natten!

Den hållbara relationen är något som måste skapas tillsammans med barnet och på barnets villkor. Det är ännu inte tid för ett direkt möte mellan två personer utan det barnet gör (snigeln i detta fall), mellanområdet, leken, måste bli arenan för de första mötena. Är Anita här en ”hållare” (*container*) av fenomen som på sikt utgör en förutsättning för en upplevelse i barnet av att en annan människa

kan tänka och känna om det? Vi associerar till våra erfarenheter av spädbarnsobservationer där man kan se de många förelöparna i samspelet mellan föräldrar och barn som måste ske för att en trygg relation mellan två parter ska kunna utvecklas.

Eftersom inte Gerd och Britta känner till Eric's bakgrundshistoria associerar vi fritt runt hans förmåga att så snart kunna använda sig av Anita och så tydligt uttrycka hur hans snigel kämpar för att överleva i en relation. Våra tankar går till barn som fått tillgång till primära objekt, men som tidigt i livet blivit lämnade. Vi funderar över skillnaden med de barn som verkar ha fått alldeles för lite av inre objekt (vi har alla tre erfarenheter av arbete med adoptivbarn med traumatiska upplevelser i livets först skede, liksom barn som utsatts för social misskötsel och blivit omhändertagna för samhällsvård). Hos dessa barn märker man ofta en tomhet och utforskade områden vad gäller såväl relationer som intresset för saker och material i omvärlden. Eric verkar vara en pojke, som trots sina svårigheter, vill hitta "ett bo". Eftersom han så snart skapar ett sådant, så har han säkerligen tidiga erfarenheter av ett "omboande".

Att bli en person

Anita berättar att några veckor innan den timme vi diskuterar, så hade Eric tagit fram lite papper och sagt att det var Anitas skelett. Den känsla han förmedlade var inte något absurt, utan just att han kanske kunde uppfatta att terapeuten hade en inre hållbar stomme, till skillnad från snigeln som har ett yttre hållbart skal, där det mjuka inre måste skyddas. Det är inte sällan som barn upptäcker sitt eget inre genom en upplevelse av objektet kombinerat med en upplevelse av ett eget yttre skal. Många barn som kommer till Trasten föredrar lek-saker som föreställer sniglar, sköldpaddor, snäckor och liknande. Det är sällan mjuka "gosedjur" som attraherar dem. Eric lever sig in i snigelns välmående under den timme vi följer. Han bryr sig empatiskt om en annan varelse, om än på ett grundläggande sätt och ännu inte som andra barn i hans ålder. Som terapeut kan man alltså fascineras av skeletten och sköldarna som de första tecknen på en begynnande identitet.

Det är intressant att följa Eric's funderingar kring jämförelser mellan honom och Anita. Han

vill på ett mycket påtagligt sätt mäta deras ansikten. Stern beskriver hur det lilla spädbarnet ser sin mor i olika skepnader, olika klädsel, sminkad/osminkad, med/utan glasögon och så vidare. Det är samma mamma. Eric lägger också märke till likheter och skillnader hos terapeuten, till exempel hennes hår som är annorlunda denna timme. Upp-täckten av att en person kan ändra sitt utseende och ändå vara den samma är en stor upptäckt för barn med autism. Många barn med dessa svårigheter har fullt upp att bringa rätsida på sina intryck och kan inte fascineras av att andra ändrar sig. En förändring kan till och med uppfattas som en katastrof i kontinuiteten. Vi slås av att Eric verkar aktivt utforska en annan människa (Anita), jämför med sig själv, ser förändringar, upptäcker och kommenterar att "du gjorde så här". Anita bekräftar att hon tycker att Eric blivit mer aktivt "varse" – han själv utforskar sin omgivning, något som är mycket annorlunda jämfört med hans tidigare avskärmade upptagenhet av sina egna konstruktioner. Han läser av ansiktet och Anitas upplevelse är att han läser av rätt! Hennes leende var nog något skevt eftersom oron för vad Eric skulle göra i mörkret fanns där, liksom hur han skulle hantera snigeln. Hon hade här ansvar för tre liv!

Vi kan under den refererade timmen se hur ett barn "blir till" i psykisk bemärkelse genom att själv ha blivit sedd och bekräftad och förstådd i det han är och gör. Barnets beteende blir meningsbärande för terapeuten. Eric använder sig också av triangeln han själv – snigeln – terapeuten och kan genom snigeln utforska omvärlden.

Tid – vad är det?

Vår diskussion går vidare med funderingar om Eric's uppfattning av tid. Han verkar upptagen av detta när han talar om "veckor", men är detta uttalande likt det lilla barnets försök att omfatta tid utan att egentligen ännu kunna begripa innebörden? Förstår han på något sätt innebörden av att det ska bli ett uppehåll? För många av de barn vi terapeuter möter, blir just avslutningar inför uppehåll viktiga teman att arbeta med. Vetskapen om att något försiggår mellan två personer och att detta ska upphöra under en tid, för att sedan återkomma, utgör alltid en utgångspunkt för att arbeta med separation, förmåga att vara åtskild men ändå

ha den andra kvar i sinnet. Anita berättar att Eric mycket snabbt fattade att kontakten skulle omfatta fyra timmar per vecka och att det var regelbundna uppehåll varje veckoslut. Anita betonar att man lätt underskattar barns förmåga att uppfatta tid. Återbud, uppehåll och så vidare får en tydlig konsekvens för den relation som håller på att byggas upp mellan terapeuten och barnet.

Eric visar också denna timme på en förmåga att rumsigen uppfatta skillnaden mellan *inuti* rummet och *utanför*. Han gestaltar detta också i sitt sätt att ge snigeln ett hus, något att gå *in i*. Men när Anita jämför ”snigeln hem” med vad Eric kanske kan känna för terapirummet, så verkar detta bli för påträngande för honom. Timmen präglas av det parallella arbete som Eric för egen del gör med att komma in i terapeuten rum och det han i leken gestaltar i att låta snigeln få ett bo, en hållare som också släpper in luft och där den ska få näring (gräs). För många barn med diagnoser inom autismspektrat ser man inte hur leken ackompanjerar det som också sker i barnets övriga aktivitet och i relationer.

Vi är alla tre berörda över Eric psykiska rörlighet, trots de stora svårigheter han har. Gummisnoddarna har till exempel förekommit tidigare i hans arbete då han gjort olika förbindelselänkar i rummet. Snigeln (som han kallar spindeln) får titta på gummisnoddarna (de som kan förbinda) samtidigt som Eric talar om *gammalt* vatten. Både gummisnoddarna och vattenglasat är något som finns på skrivbordet. Det är alltså inte Erics konstruktioner längre som attraherar honom, utan en annan persons ägodelar, som han aktivt lägger märke till. Han är i sekvensen med vattnet aktivt utforskande (stoppas till och med ner fingret i glaset och luktar sedan på det) på ett tredimensionellt sätt. Många barn med autism har betydligt svårare än Eric att ”tränga in i”, ett tredimensionellt utforskande av, omvärlden. Tidigare har ju Eric mest varit upptagen av att laga, sätta ihop, men inte ägnat sig åt detta utforskande på djupet.

Tillbaka till ett ursprungligt hållande

Vi uppehåller oss en stund kring arbetet i skrubben och tankarna går till barns sätt att bygga koja och boa in sig. Den första kroppsliga upplevelsen av ett sådant tillstånd är förvisso livmodern. När

den mentala upplevelsen av ett sådant rum kan finnas är väl svårare att uttala sig om. Men våra tankar går ändå till mycket tidiga förnimmelser av att vara mentalt hållen.

Under timmen med Eric får vi följa hur han efter sekvensen med vattnet (där han alltså närmade sig något som tillhör en annan människa och också stuckit ned fingret och luktat på det) vill gå in i skrubben. Han riktar lampan mot snigeln (”solen”), och pendlar mellan att ljus/värme finns, det finns inte. Det får inte vara ögon eller ett ansikte hos terapeuten (”inte titta”), men väl lite diffust inne i halvmörkret och filten över terapeuten huvud. Då kan han prova att komma närmare i relationen. Våra associationer går igen till det lilla barnets utveckling där det själv aktivt börjar kunna bestämma när mamma ska vara borta (till exempel håller barnet en bit av filten framför sitt eget huvud) och när kontakten ska finnas igen. Medan det lilla barnet i sin normalutveckling glädjs åt detta, är det för många av de barn vi arbetar med ett idogt arbete som inte är förknippat med glädje utan snarare osäkerhet. Med filten över sig vågar Eric krama Anita (hänger om hennes hals), men utan filten är även ögonkontakt komplicerad för honom. Han är ännu inte i stånd att utforska hennes ansikte (även om han kommenterar hur hon ler). Uppenbart är att Eric arbetar med teman som bygger på varandra och där upptakten av timmen får sin kulmen vad gäller närhet mellan honom och terapeuten i sekvensen i skrubben. Tidigare var Anitas upplevelse att det var mer fragmenterade och inte fokuserade händelser som avlöste varandra. Hennes förhållningssätt var då att visa att hon såg hans aktiviteter och så småningom blev det möjligt att länka dessa i händelsekedjor. ”Först gjorde du..., sedan gjorde du..., och nu är det så här.” Hennes ord blev till ett band där hans pärlor av aktivitet kunde träs upp en efter en. En kedja av meningsfullhet är något som terapeuten måste skapa, när vi möter barn som inte kan fokusera eller koncentrera sig.

Att älska och att vara älskad

Efter att Eric kommenterat Anitas leende börjar han närma sig värme - kärlek - det sötaste. Han vill också dela sin upplevelse av snigeln med terapeuten: ”Älskar du sniglar?” Det finns självfal-

let många tolkningsmöjligheter av vad som kan tänkas röra sig i Eric, när han frågar så. Men bara tanken att han vill fråga en annan människa om hon älskar sniglar (när han på olika vis visat att han själv bryr sig mycket om den) är en stor förändring – en vändpunkt – i den pågående analysen. Närheten till destruktiva, sadistiska impulser ligger nära, när han i anslutning till detta pressar ner saxen i locket.

Han kommenterar att det är ett stort hål så den (spindeln – han byter alltså ut namnet) kan andas mer. Vi funderar över vad närhet till en annan människa kan innebära. Kvävs man, måste få mer luft eller vad kan Erics upptagenhet av ”andas mer” uttrycka? Utan att ha några svar, funderar vi också på att han vid ett par tillfällen blandar ihop snigeln och ”spin...”. Han har talat om spindel tidigare. Oavsett hur man vill se på detta är det ju uppenbart att han för in två olika djur som delvis är utbytbara för honom.

Medan han tidigare under timmen svarat med ”krasch” när Anita kom för nära, så finns i sekvensen med ”älskar du sniglar?” ett psykiskt innehåll som han vill dela med en annan människa – ett innehåll som också ”makes sense” – är meningsbärande – för mottagaren och därför kan delas mentalt. Eric har aldrig tidigare ställt en så direkt fråga angående terapeutens känslor. Ett par veckor senare, när Eric ställer samma fråga till Anita, kan han ta emot och hålla med Anitas tanke att det handlar om honom själv.

Fenomenet att andas är sällan något barn arbetar med i början av en terapi, det brukar komma en bit in när barnet märker att terapeuten försöker förstå det barnet visar upp. Om man älskar varandra behövs mycket luft. Detta är ett sätt att läsa vad han säger där orden kring att älska följer direkt på det uttryckta luftbehovet, som just åtföljts av att älska något speciellt att äta (skalmorot) älska något som är gott och som först måste skalas. Man kan inte bara proppa i sig något, utan skalet måste först bort innan moroten kan förtäras.

När Eric frågat om Anita älskar sniglar och hon frågat honom om han undrar om hon älskar honom, så svarar Eric med ”jag gjorde fel, när du pratade. Jag titta på dig”. Kan man tänka att den direkta frågan från terapeuten blev för ”överhettad” och att detta ledde till att han retirerade? Men Eric har förmågan att använda ord. Han skulle kunnat avbryta aktiviteten, springa runt i rummet, använt

sig av olika manövrar för att hantera det som sker. Men, han förmår att stanna i en relation. Och lite senare kan han till och med utforska Anitas huvud och jämföra med sitt eget.

Vi får också tankar kring att Eric är en liten herre, en manligt identifierad pojke, som blandar ett tidigt utforskande av en person med ett begynnande utforskande av en företrädare av det andra könet. Han pendlar tydligt mellan olika nivåer: en sexåring och ett mycket litet barn. Anita belyser hur svårt det kan vara att hitta rätt nivå i kontakten med Eric. Ibland måste hennes kommentarer vara av mycket grundläggande natur, ibland kan de vara invitationer till reflektion. Men när säger man vad? Hans sätt att fungera varierar över hela timmen och därmed också terapeutens gensvar. Hur kombinerar man Erics enorma behov av realitetsförankring (omvärldsorientering) med hans stundtals sexåriga beteende? Detta är det stora dilemmat i arbetet med barn som Eric.

Mot slutet av timmen ”råkar” Eric gör ett litet streck på Anitas kind. Han säger snabbt ”förlåt... man kan sudda. Jag har lärt mig.” Han ritar inte på ett sätt som verkar avsiktligt, men inte desto mindre kommer där ett streck. Det är intressant att se hur han sedan undersöker om strecket går att få bort. Det är som om ”förlåt” kommer snabbt och automatiskt.

Men sedan startar ett fortsatt upptäckande av vad man kan göra med en annan människa och han skriver sitt namn på kautschuken, ett ”Kilroy was here”-fenomen där han ändå önskar lämna någon form av spår efter sig. Han petar på den hopdragna snigeln och han ”petar på” Anita och hennes kautschuk. Eric visar på många sätt att han nu har startat en upptäcktsfärd i världen i sällskap med en annan människa som följeslagare.

Slutord

Det var en glädje för oss tre terapeuter att mötas i en diskussion om Erics analysstomme. Det är sällan vi möter ett barn med en diagnos inom autismspektrat som arbetar på så många plan samtidigt som Eric gör. Det var en intressant timme, som blev till en bland flera vändpunkter i kontakten med Eric, där hans distanserade språk och tekniska konstruktioner kom att bytas ut mot ett genuint utforskande av en liten varelse (snigeln) och en nå-

got större varelse (terapeuten).

Man kan också spekulera över det faktum att det var tre i terapirummet och vi också var tre som diskuterade. Det reflekterande utrymmet blir anorlunda på tremanhand. Erics arbete måste få gå i *snigelfart*, där upptäckten av att man kan upptäcka världen utgör en utgångspunkt. Likaså att denna värld är befolkad av människor som man kanske kan utforska, finna gemensamma meningar tillsammans med och också dela dem. Om arbetet med Eric skulle gå för fort (det är endast ett halvt års kontakt när denna timme äger rum!) skulle han säkerligen inte själv hinna med i arbetet. Han frågar om Anita tycker om "hoppesniglar" eller "gåsninglar". Kanske kan denna fråga stå som en metafor för en begynnande upplevelse av ett själv. Snigeln har nu börjat kunnat "sova på en almanacka" och Eric själv har nu börjat kunna vila i förvisningen om att tiden finns för en utveckling.